

**UNIVERSITATEA "NICOLAE TITULESCU" DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ
SPECIALIZAREA: DREPTUL UNIUNII EUROPENE**

TEZA DE DOCTORAT

**"TRATATUL DE LA LISABONA:
DIMENSIUNEA JURIDICĂ A PROCESELOR DECIZIONALE ÎN
DOMENIUL ACȚIUNII EXTERNE A UNIUNII EUROPENE"**

- REZUMAT -

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:
PROF. UNIV. DR. AUGUSTIN FUEREA**

**STUDENT - DOCTORAND:
TOMESCU GHENEA-VIOREL**

**BUCUREȘTI
- 2016 -**

CUPRINSUL REZUMATULUI

Lista de abrevieri.....	3
Planul tezei de doctorat.....	7
Actualitatea și contextul cercetării.....	11
Importanța și utilitatea demersului științific.....	13
Obiectivele cercetării.....	15
Metodologia folosită.....	16
Structura tezei de doctorat.....	18
Prezentarea generală a tezei de doctorat.....	19
Bibliografie selectivă.....	28

LISTA DE ABREVIERI (folosite în teza de doctorat)

AELS - Asociația Europeană a Liberului Schimb

AFET - Comisia de Afaceri Externe a Parlamentului European

AG ONU - Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite

alin. - alineatul

ANP - Autoritatea Națională Palestiniană

APCE - Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei

art. - articolul

AS - Acord de Asociere

BCE – Banca Centrală Europeană

C- - Cauză dedusă în fața Curții de Justiție de la Luxemburg

CCG - Curtea Constituțională a Germaniei

CDF - Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene

CEEA - Comunitatea Europeană a Energiei Atomice

CEDO - Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CIG – Conferința Interguvernamentală

CIJ - Curtea Internațională de Justiție

CJ - Curtea de Justiție

CJCE - Curtea de Justiție a Comunităților Europene

CJUE - Curtea de Justiție a Uniunii Europene

CoE - Consiliul Europei

COM – Comisia Europeană

COREPER – Comitetul Reprezentanților Permanenți

CPE - Cooperarea Politică Europeană

CS ONU – Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite

DG ENLARG – Directoratul General pentru Extindere

DG RELEX - Directoratul General pentru Relații Externe

DG TRADE - Directoratul General pentru Comerț

DIP - Dreptul Internațional Public

DCFTA - Acorduri aprofundate și cuprinzătoare de comerț liber

FAO – Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură

GATS– Acordul General pentru Tarife și Servicii
JAI – Justiție Afaceri Interne
JO - Jurnalul Oficial
JOCE - Jurnalul Oficial al Comunităților Europene
JOUE - Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
MAE – Ministerul Afacerilor Externe
MENA - Orientul Mijlociu și Nordul Africii
OCDE - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OCEMN - Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră
OMC - Organizația Mondială a Comerțului
op. cit. - opera citată
PAC – Politica Agricolă Comună
pag.- pagina
par. - paragraful
PCSA – Politica Comună de Securitate și Apărare a Uniunii Europene
pct. - punctul
spct. – subpunctul
PE – Parlamentul European
PESC – Politica Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene
PIB - Prods intern brut
PLO - Procedura Legislativă Ordinară
PLS - Procedura Legislativă Specială
PPOM - Procesul de Pace din Orientul Mijlociu
PT - Misiuni de tip Petersberg
QMV – Votul cu majoritate calificată
SEAE - Serviciului European de Acțiune Externă
SEBC - Sistemul European al Băncilor Centrale
SEE - Spațiul Economic European
SGP- Sistemul Generalizat de Preferințe
SLSJ - Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție
SM - State Membre ale Uniunii Europene
T- - Cauză dedusă în fața Tribunalului din cadrul Curții de Justiție a Uniunii Europene
TC – Tratatul Constituțional

TCE – Tratatul de instituire a Comunității Europene
TCEEA - Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice
T – Tribunalul
TFP - Tribunalul Funcției Publice
TFUE - Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
TL - Tratatul de la Lisabona
TN - Tratatul de la Nisa
TPI - Tribunalul de Prima Instanță
TRIPS - Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală
TTIP – Parteneriatul Transatlantic de Comerț și Investiții
TUE – Tratatul privind Uniunea Europeană
UE – Uniunea Europeană
UEO - Uniunea Europei Occidentale
UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

PLANUL TEZEI DE DOCTORAT

CAPITOLUL I: PROCESUL DE REFORMĂ POLITICO-INSTIȚIIONALĂ ȘI JURIDICĂ A COMUNITĂȚILOR EUROPENE / UNIUNII EUROPENE

Secțiunea 1. Scurt istoric al procesului de integrare europeană. 1.1. Tratatul de la Maastricht. 1.2. Tratatul de la Amsterdam. 1.3. Tratatul de la Nisa. 1.4. Conferința Interguvernamentală 2003/2004. 1.5. Proiectul de Tratat Constituțional

Secțiunea a 2-a. Tratatul de la Lisabona 2.1. Modificările aduse cadrului juridic al Comunităților Europene/ Uniunii Europene prin Tratatul privind Uniunea Europeană 2.2. Modificările aduse cadrului juridic al Comunităților Europene/ Uniunii Europene prin Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene

Secțiunea a 3-a. Concluzii și propuneri *de lege ferenda*.

CAPITOLUL AL II-LEA: NATURA JURIDICĂ A COMUNITĂȚILOR EUROPENE/ UNIUNII EUROPENE

Secțiunea 1. Personalitatea juridică a Uniunii Europene

Secțiunea a 2-a. Principiile structurale de funcționare a Uniunii Europene 2.1. Principiul echilibrului instituțional 2.2. Principiul cooperării loiale 2.3. Principiul autonomiei la nivel instituțional 2.4. Principiul atribuirii competențelor 2.5. Principiul transparenței

Secțiunea a 3-a. Noua ordine juridică a Uniunii Europene după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona 3.1. "Piramida" legislativă a actelor juridice ale Uniunii Europene 3.2. Dreptul derivat/ Actele instituționale 3.3. Trăsături specifice ale dreptului Uniunii Europene 3.4. Controlul jurisdicțional al actelor

Secțiunea a 4-a. Concluzii și propuneri *de lege ferenda*.

CAPITOLUL AL III -LEA. DREPTUL ACȚIUNII EXTERNE A COMUNITĂȚILOR EUROPENE/ UNIUNII EUROPENE

Secțiunea 1. Considerații de ordin general

Secțiunea a 2-a. Inter-guvernamentalism versus metoda comunitară/unională în sfera acțiunii externe a UE

Secțiunea a 3 - a. Distribuția formală a competențelor în sfera acțiunii externe a UE 3.1. Aspecte de ordin general 3.2. Principii fundamentale în delimitarea competențelor la nivelul Comunităților Europene / Uniunii Europene.

Secțiunea a 4-a. Distribuția de competențe în sfera Politicii Externe și de Securitate Comună/ Politicii de Securitate și Apărare Comună

Secțiunea a 5-a. Politici unionale în sfera acțiunii externe a UE 5.1. Politica comercială comună 5.2. Politica de cooperare pentru dezvoltare 5.3. Politica de asistență economică, financiară și tehnică 5.4. Politica de asistență/ ajutorul umanitar 5.5. Măsurile restrictive/ Politica de sancțiuni economice și comerciale

Secțiunea a 6-a. Dimensiunea externă a politicilor interne 6.1. Dimensiunea externă a politicilor interne până la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona 6.2. Dimensiunea externă a politicilor interne după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona

Secțiunea a 7-a. Concluzii și propuneri de *lege ferenda*

CAPITOLUL AL IV-LEA: CADRUL JURIDIC ȘI INSTITUȚIONAL ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE A UNIUNII EUROPENE.

Secțiunea 1. Dezvoltările pe palierul juridic și instituțional în domeniul acțiunii externe a UE până la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona 1.1. De la “Comunitatea Europeană a Apărării” la Cooperarea Politică Europeană 1.2. Tratatul de la Maastricht 1.3. Tratatul de la Amsterdam 1.4. Tratatul de la Nisa 1.5. Proiectul de Tratat Constituțional

Secțiunea a 2-a. Contribuția Tratatului de la Lisabona privind reforma juridică și instituțională în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună / Politicii de Securitate și Apărare Comună sub Tratatul de la Lisabona 2.1. Modificări în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună / Politicii de Securitate și Apărare Comună aduse de Tratatul privind Uniunea Europeană 2.2. Modificări în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună/ Politicii de Securitate și Apărare Comună aduse de Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene

Secțiunea a 3-a. Principalii titulari de drepturi și responsabilități în sfera Politicii Externe și de Securitate Comună/ Politicii de Securitate și Apărare Comună aduse de Tratatul de la Lisabona 3.1. Statele Membre 3.2. Parlamentul European 3.3. Președinția Uniunii Europene 3.4. Comisia Europeană 3.5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene

Secțiunea a 4-a. Concluzii și propuneri *de lege ferenda*

CAPITOLUL AL V - LEA. PROCEDURI LEGISLATIVE ÎN DREPTUL UNIUNII EUROPENE

Secțiunea 1. Procedura legislativă ordinară 1.1. Etape în procedura legislativă ordinară 1.2. Dreptul de inițiativă al Comisiei Europene 1.3. Etapa consultărilor prealabile 1.4. Alegerea bazei juridice a procedurii legislative ordinare 1.5. Derularea concretă a procedurii legislative ordinare

Secțiunea a 2-a. Mecanismul de vot cu dublă majoritate 2.1. Evoluția problematicii votului cu majoritate calificată 2.2. Regula votului cu dublă majoritate introdusă de Tratatul de la Lisabona 2.3. Implicațiile noului mecanism de vot

Secțiunea a 3-a. Proceduri legislative speciale 3.1. Procedura de aprobare 3.2. Procedura de consultare

Secțiunea a 4-a. Proceduri de adoptare a deciziilor în domeniul politicii externe a Uniunii Europene 4.1. Palierul comunitar/unional 4.2. Palierul inter-guvernamental 4.3. Proceduri decizionale la nivelul Spațiului de Libertate Securitate și Justiție

Secțiunea a 5-a. Dreptul de inițiativă legislativă a Statelor Membre în sfera Spațiului de Libertate Securitate și Justiție

Secțiunea a 6 -a. Aspecte de ordin procedural 6.1. Abținerea constructivă 6.2. Limitări în utilizarea votului cu majoritate calificată 6.3. Procedura scrisă simplificată 6.4. Cooperarea consolidată

Secțiunea a 7-a. Concluzii și propuneri *de lege ferenda* 6.1. Concluzii 6.2. Propuneri *de lege ferenda*

CAPITOLUL AL VI - LEA. STUDII DE CAZ.

Secțiunea 1. Mecanismul de Cooperare și Verificare 1.1. Elemente de context 1.2. Evaluare critică 1.3. Compatibilitatea MCV cu unele dintre principiile înscrise în Tratatul de la Lisabona 1.4. Criteriile de evaluare a performanțelor 1.5. Concluzii și propuneri *de lege ferenda*

Secțiunea a 2-a. Gestionarea crizelor și conflictelor înghețate din Vecinătatea Uniunii Europene 2.1. Elemente de context 2.2. Abordări de ordin general ale Statelor Membre în sfera Politicii Externe și de Securitate Comună / Politicii de Securitate și Apărare Comună 2.3. Instrumentarul de acțiune în domeniul politicii externe și de securitate comună/ Politicii de Securitate și Apărare Comună după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona 2.4. Criza ucraineană 2.5. Criza refugiaților 2.6. Concluzii. Propuneri *de lege ferenda*.

Secțiunea a 3-a. Retragerea Marii Britanii din Uniunea Europeană / BREXIT 3.1. Elemente de context 3.2. Participarea Marii Britanii la Comunitățile Europene / Uniunea Europeană 3.3. Implicații în plan politic și juridic ale Acordului UE – Marea Britanie din februarie 2016 vizând o "nouă înțelegere pentru Regatul Unit în cadrul UE"¹ 3.4. Consecințe

---

¹ EUCO 1/16, Concluzii, Anexa I: Decizia șefilor de stat sau de guvern, reuniți în cadrul Consiliului European, privind o nouă înțelegere pentru Regatul Unit în cadrul Uniunii Europene.

pentru UE ale BREXIT 3.5. Consecințe pentru Marea Britanie ca urmare a rezultatului BREXIT 3.6. Concluzii și propuneri *de lege ferenda*

CAPITOLUL AL VII-LEA. CONCLUZII GENERALE ȘI PROPUNERI *DE LEGE FERENDA*.

Secțiunea 1. Evaluarea de ansamblu a rezultatelor cercetării.

Secțiunea a 2-a. Propuneri *de lege ferenda*.

ACTUALITATEA ȘI CONTEXTUL CERCETĂRII

Cunoașterea aprofundată a procedurilor și mecanismelor decizionale la nivelul instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii Europene (UE), în contextul intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, în anul 2009, se prezintă ca un obiectiv având o importanță specială atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. De altfel, pe parcursul întregii evoluții a Comunităților Europene, respectiv a Uniunii Europene, imperativul eficientizării funcționării instituțiilor comunitare/unionale a reprezentat, în permanență, un obiectiv esențial al procesului de reformă instituțională. Acest obiectiv a dobândit o semnificație mult sporită odată cu exigențele impuse de procesul de extindere a UE.

În același timp, asigurarea unei prezențe tot mai relevante a UE în plan internațional, în paralel cu protejarea intereselor agenților economici și a cetățenilor europeni vis-à-vis de fenomenul globalizării tot mai accentuate a economiei mondiale, impune, cu stringență, continuarea efortului de adaptare și eficientizare a mecanismelor decizionale ale Uniunii.

În acest sens, demersul nostru vizează o mai bună înțelegere a cadrului juridic al Uniunii Europene, a dinamicii actuale a construcției unionale, a direcțiilor de dezvoltare și a perspectivelor proiectului european.

În același timp, lucrarea își propune evidențierea legăturii între logica instituțională a Uniunii și dinamica proceselor de adoptare a deciziilor la nivelul instituțiilor acesteia.

Remarcăm că, printre problemele înscrise pe agenda Conferinței Interguvernamentale (CIG) 2003/2004 și, ulterior, a CIG 2007, se găsesc, alături de aspectele de ordin instituțional (consacrarea convențională a instituției Consiliului European; crearea funcției de ministru de Externe al UE, respectiv Înaltul Reprezentat al UE pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate; separarea Consiliului Afaceri Generale de Consiliul Afacerilor Externe; dimensiunile și componența Comisiei Europene) și cele legate de suportul juridic al proceselor decizionale ale UE, cu referire expresă la: sporirea prerogativelor Parlamentului European în

procesul legislativ; redistribuirea voturilor în cadrul Consiliului; introducerea votului cu „dublă majoritate”; extinderea domeniilor de aplicabilitate a procedurii legislative ordinare și, implicit, a domeniilor în care urmează să se aplice sistemul de vot cu majoritate calificată; îmbunătățirea procedurilor de adoptare a deciziilor în sfera politicii externe și de securitate comună (PESC) și a politicii de securitate și apărare comune (PSAC), în paralel cu introducerea unor proceduri noi de cooperare și adoptare a deciziilor la nivelul foștilor piloni II (cooperarea structurată permanentă; cooperarea consolidată) și III ai UE (extinderea sferei cooperării civile; consacrarea principiului recunoașterii reciproce; extinderea competențelor Curții de Justiție a UE). Aspectele referitoare la noile proceduri și mecanisme decizionale ale în domeniul acțiunii externe a UE - care fac obiectul tezei de doctorat - se regăsesc atât în cuprinsul Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) (pot fi menționate: Titlul III - Dispoziții privind instituțiile; Titlul IV - Dispoziții privind formele de cooperare consolidată; Titlul V - Dispoziții generale privind acțiunea externă a UE și dispoziții speciale privind Politica Externă și de Securitate Comună), cât și al Tratatului privind funcționarea UE (TFUE) (pot fi menționate: Partea III-a, Titlul V - Spațiul de libertate, securitate și justiție; Partea III-a , Titlul VIII - Politica economică și monetară; Partea V-a, Acțiunea externă a UE; Partea VI-a - Dispoziții instituționale și financiare).

IMPORTANȚA ȘI UTILITATEA DEMERSULUI ȘTIINȚIFIC

Importanța cercetării rezidă din necesitatea unei cunoașteri riguroase a noului cadru juridic al UE oferit de Tratatul de la Lisabona, care marchează ajustări semnificative atât ale cadrului instituțional al Uniunii, cât și al proceselor decizionale ale acesteia.

În acest context, înțelegerea procedurilor și mecanismelor de adoptare a deciziilor la nivelul UE reprezintă un demers gnoseologic integrat, în măsură să ofere o perspectivă relevantă asupra dinamicii profunde a construcției unionale.

Deși, la o primă evaluare, tematica de cercetare propusă - "**Tratatul de la Lisabona: dimensiunea juridică a proceselor decizionale în domeniul acțiunii externe a Uniunii Europene**" - poate fi considerată a avea caracter tehnic, aceasta oferă posibilitatea abordării aspectelor vizate într-un cadru amplu, inclusiv instituțional, fără a avea, însă drept obiectiv dezvoltarea exhaustivă a multitudinii de aspecte, care au relevanță juridică și care au fost prevăzute de Tratatul de la Lisabona, ca tratat modificator.

O pondere importantă în economia lucrării este dedicată identificării fundamentelor juridice în plan decizional în sfera acțiunii externe a UE, aspect care prezintă o particularitate în contextul demersurilor Uniunii de a-și consolida locul la nivel global, prin promovarea păcii, stabilității și securității, respectarea normelor dreptului internațional și a principiilor multilateralismului eficient în sfera relațiilor internaționale.

Lucrarea acordă o atenție particulară aspectelor de ordin procedural decizional în ceea ce privește consolidarea spațiului european de libertate, securitate și justiție. Sunt analizate, totodată, procedurile decizionale în plan economic, inclusiv la nivelul Uniunii Economice și Monetare, precum și pe inițierea, respectiv gestionarea procedurii de deficit excesiv, precum și competențele de supraveghere în materie ale Comisiei Europene.

Nu în ultimul rând, cercetarea prezintă interes și din perspectivă națională având în vedere statutul României de stat membru al Uniunii Europene, cu drepturi și obligații depline. Astfel, cunoașterea procedurilor și mecanismelor decizionale ale UE în noul cadru juridic și instituțional oferit de Tratatul de la Lisabona poate contribui la eficientizarea demersurilor țării noastre legate de promovarea și susținerea pozițiilor și intereselor la nivelul instituțiilor Uniunii Europene.

OBIECTIVELE CERCETĂRII

Pe parcursul cercetării, ne propunem următoarele obiective:

- a) identificarea sediului materiei, prin evaluarea noului cadru juridic al UE oferit de Tratatul de la Lisabona;
- b) realizarea unor delimitări conceptuale;
- c) evaluarea proceselor de reformă instituțională și juridică ale UE care au condus la adoptarea Tratatului de la Lisabona și a impactului acestui demers în sfera acțiunii externe a Uniunii;
- d) analizarea implicațiilor principiului atribuirii de competențe privind coerența și eficiența acțiunii externe a UE;
- e) identificarea fundamentelor juridice, în plan decizional, în sfera acțiunii externe a UE;
- f) cercetarea temeiului juridic, în plan decizional, în ceea ce privește spațiul european de libertate, securitate și justiție;

- g) identificarea unor posibile domenii, insuficient valorificate, în planul procedurilor și mecanismelor decizionale ale UE din perspectiva sporirii coerenței și eficienței acțiunii externe a UE, în general și a politicii ei externe, în special.

METODOLOGIA FOLOSITĂ

În activitatea de cercetare, au fost utilizate mai multe metode de investigare și evaluare specifice dreptului, cum ar fi :

- metoda istorică;
- metoda logică;
- metoda comparativă și
- metoda cantitativă.

Referitor la metoda istorică, utilizarea ei a fost impusă de necesitatea prezentării contextului istoric european și a evoluției procesului de reformă a instituțiilor UE, inclusiv din perspectiva dinamicii proceselor decizionale.

Metoda logică prezintă un rol relevant în aprofundarea înțelegerii cadrului juridic al Uniunii, precum și a reglementărilor juridice specifice referitoare la organizarea și funcționarea instituțiilor UE.

În același timp, în întregul demers științific este utilizată metoda logică, pentru prezentarea soluțiilor juridice propuse de Tratatul de la Lisabona referitoare la eficientizarea și legitimizarea proceselor decizionale ale UE, alături de evidențierea implicațiilor acestora pentru logica construcției Uniunii Europene.

Nu în ultimul rând, metoda logică a facilitat și a susținut constant efortul de sintetizare și evidențiere a rezultatelor și concluziilor activității de cercetare, precum și de formulare a unor propuneri de îmbunătățire a cadrului normativ existent.

Metoda comparativă s-a dovedit, în asociere cu metoda logică, un instrument indispensabil în ceea ce privește înțelegerea organizării și funcționării instituțiilor UE, precum și a modului de aplicare și interacționare a dreptului UE cu reglementările juridice, în domeniu, existente la nivel național, european și internațional.

În același timp, metoda comparativă, coroborată cu celelalte metode de investigare științifice menționate, ne-a permis evaluarea critică a opiniilor formulate în literatura de specialitate națională, europeană și internațională în legătură cu ansamblul problematicii, a

textelor juridice de referință, a modului în care acestea sunt interpretate și preluate de analiștii în domeniu.

Metoda cantitativă ne-a favorizat identificarea și valorificarea eficientă, în acord cu obiectivele de ansamblu ale cercetării, a jurisprudenței în materie a Curții de Justiție a UE.

Menționăm, totodată, că lucrarea se raportează la reglementările în domeniu existente la nivel național, UE și internațional, respectiv legislația și jurisprudența publicată până la data de 1 iunie 2016.

STRUCTURA TEZEI DE DOCTORAT

Lucrarea se intitulează "**Tratatul de la Lisabona: dimensiunea juridică a proceselor decizionale în domeniul acțiunii externe a Uniunii Europene**" și are următoarea structură:

- Lista de abrevieri;
- Planul lucrării;
- Considerațiile introductive privind actualitatea, contextul, importanța și utilitatea cercetării, metodologia de cercetare, structura lucrării, prezentarea lucrărilor de specialitate care au stat la baza conceperii și elaborării tezei, etapele cercetării și delimitările conceptuale;
- Șase capitole, incluzând un capitol dedicat unor studii de caz, având mai multe secțiuni și subsecțiuni, fiecare dintre capitole oferind concluzii specifice tematicii abordate, la care se adaugă al 7-lea capitol dedicat concluziilor generale și propunerilor de *lege ferenda*;
- Bibliografia și
- Cuprinsul.

PREZENTAREA GENERALĂ A TEZEI DE DOCTORAT

Capitolul I are caracter introductiv și este dedicat prezentării unor aspecte referitoare la evoluția reformei juridice și instituționale a UE, cu evidențierea etapelor succesive parcurse de proiectul european, de la intrarea în vigoare a celor trei Tratatate de instituire a Comunităților Europene², continuând cu Tratatul de la Bruxelles³, Actul Unic European⁴, Tratatetele de la

---

² Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, respectiv Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice.

³ Adoptat în 1965, în vigoare din anul 1967.

Maastricht⁵, Amsterdam⁶ și Nisa⁷. Sunt avute în vedere și Convenția privind Viitorul Europei⁸, Conferința Interguvernamentală 2003-2004 , Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa și Conferința Interguvernamentală din anul 2007 (Conferință care a condus la elaborarea, aprobarea, respectiv ratificarea în toate Statele Membre a Tratatului de la Lisabona). Sunt prezentate principalele elemente de reformă juridică și instituțională aduse de Tratatul de la Lisabona.

Concluziile capitolului I au drept obiect întreaga evoluție a procesului de integrare europeană, derulată pe parcursul ultimelor șapte decenii. Întregul demers european este caracterizat prin identificarea soluțiilor pentru realizarea unei veritabile Europe unite, solidare și prospere, confirmând, astfel, aspirațiile și obiectivele originare ale „părinților fondatori” ai Comunităților Europene, afirmate la începutul anilor '50, privind dezideratul edificării unei „Uniuni tot mai integrate”⁹.

Concluziile sunt urmate de formularea propunerilor de *lege ferenda*.

Capitolul al II-lea se concentrează pe natura juridică a Comunităților Europene, respectiv a Uniunii Europene. În structurarea acestui capitol, am acordat o atenție deosebită delimitărilor în plan conceptual referitoare la personalitatea juridică a Comunităților Europene, pe de o parte și a Uniunii Europene, pe de altă parte.

În același timp, am supus analizei natura juridică a dreptului UE, raportul dintre dreptul Uniunii și cel național, precum și aspectele legate de piramida legislativă a instrumentelor juridice ale Uniunii Europene, dar și noua ordine juridică a Uniunii după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Nu în ultimul rând, am evaluat competențele Curții de Justiție a Uniunii Europene în materia actelor juridice ale UE.

În secțiunea de concluzii a capitolului al II-lea, am evidențiat importanța dobândirii de către UE a personalității juridice unice și a calității de subiect de drept internațional în ceea ce privește consolidarea rolului său pe plan internațional. Am reliefat, totodată, semnificația

---

⁴ Adoptat în 1985, în vigoare din anul 1987.

⁵ Adoptat în 1991, în vigoare din anul 1993.

⁶ Adoptat în 1997, în vigoare din anul 1999.

⁷ În vigoare din anul 2003.

⁸ Desfășurată în perioada 2002-2003.

⁹ Principiu fundamental al construcției europene, confirmat pentru prima dată în Declarația solemnă de la Stuttgart, semnată de cei 10 șefi de stat sau guvern din statele membre ale Comunităților Europene, la reuniunea Consiliului European de la Stuttgart, din iunie 1983.

separării clare a prerogativelor între instituțiile UE, completată cu exercitarea unui control reciproc al acestora, prin implementarea regulii de control și echilibru. În același timp, am subliniat necesitatea consolidării unor principii structurale clare și coerente privind funcționarea sistemelor instituțional și juridic ale Uniunii Europene, cu accent pe prezervarea echilibrului instituțional, cooperarea loială și transparentă, în primul rând între instituțiile UE, precum și între acestea și Statele Membre. Totodată, am subliniat importanța respectării riguroase a principiilor subsidiarității și proporționalității în derularea și gestionarea proceselor decizionale și a acțiunilor Uniunii la toate nivelele.

Concluziile capitolului al II-lea sunt urmate de formularea propunerilor *de lege ferenda*.

Capitolul al III-lea analizează dreptul relațiilor internaționale ale Uniunii Europene (dimensiunea juridică a acțiunii externe a Uniunii Europene). O pondere deosebită în economia capitolului este acordată evaluării capacității externe a Uniunii Europene, precum și analizării temeiului juridic al competențelor oferite de Tratatul Uniunii Europene acțiunii externe, inclusiv din perspectiva corelației competențe implicite - competențe explicite.

În aceeași logică, am analizat temeiul juridic al dimensiunii externe a unor politici interne, cu impact semnificativ pe plan internațional, cu referire expresă la Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție, la protecția mediului și, respectiv, la domeniul energiei.

Am evidențiat importanța Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru clarificările aduse în ceea ce privește determinarea existenței, întinderii și naturii competențelor în sfera acțiunii externe a Uniunii Europene, în paralel cu prezentarea unor cauze relevante din jurisprudența în domeniu a Curții de la Luxemburg.

Capitolul al III-lea abordează modificările aduse de Tratatul de la Lisabona, odată cu introducerea în Tratatul UE a principiului atribuirii de competențe, cu evaluarea trăsăturilor caracteristice ale celor trei tipuri de competențe (competențe exclusive; competențe partajate; competențe de sprijinire, coordonare sau completare a acțiunilor statelor membre).

Nu în ultimul rând, am analizat temeiul legal al competențelor Uniunii, din perspectiva deosebirilor existente între domeniul unional și cel interguvernamental al acțiunii externe a UE, cu referire directă la Politica Externă și de Securitate Comună/ Politica de Securitate și Apărare Comună

Secțiunea rezervată concluziilor cuprinde o serie de considerații privind raportul interguvernamental – unional în gestionarea acțiunii externe a UE și problematica complexă a delimitării competențelor Uniunii în domeniu, cu alegerea subsecventă a temeiului legal

corespunzător. Capitolul al III-lea este finalizat, de asemenea, prin formularea propunerilor *de lege ferenda*.

Capitolul al IV-lea se concentrează pe analizarea principalelor aspecte de reformă juridică și instituțională în domeniul acțiunii externe a UE, cu accent pe domeniul PESC/ PSAC, cu evaluarea modificărilor relevante în domeniu aduse, succesiv, de Tratatul de la Maastricht, Tratatul de la Amsterdam, Tratatul de la Nisa, respectiv de Tratatul de la Lisabona. Am prezentat, totodată, principalele instituții cu atribuții în domeniul PESC/ PSAC și, în general, în sfera acțiunii externe a UE.

În concluziile acestui capitol, dincolo de aprecierile legate de motivația limitărilor succesive care au însoțit evoluția și dezvoltarea acestui domeniu relevant al devenirii proiectului european, am prezentat propuneri *de lege ferenda* privind unele îmbunătățiri care pot fi aduse în materia acțiunii externe a UE, prin utilizarea cadrului instituțional și juridic oferit de Tratatul de la Lisabona.

Capitolul al V-a este consacrat analizării procedurilor legislative ale UE, în paralel cu evaluarea implicațiilor mecanismului de vot cu dublă majoritate. Am prezentat, pe larg, procedura legislativă ordinară, precum și procedurile legislative speciale, evidențiind rolul și ponderea acestora în derularea procesului legislativ la nivel UE.

Am evaluat procedurile de adoptare a deciziilor în domeniul politicii externe a UE, cu realizarea unei distincții clare între palierul interguvernamental, respectiv cel unional, cu accent pe sectoarele politicii comerciale, cooperării pentru dezvoltare, cooperării economice, financiare și tehnologice cu țările terțe, respectiv negocierii și încheierii acordurilor internaționale și a acordurilor de asociere.

În același timp, am acordat o atenție deosebită sectorului interguvernamental al acțiunii externe a UE, cu referire expresă atât la domeniul PESC/ PSAC, cât și la dimensiunea externă a Spațiului de Libertate, Securitate și Justiție.

În secțiunea dedicată concluziilor și propunerilor *de lege ferenda*, am insistat pe necesitatea consolidării legitimității democratice a Uniunii, în paralel cu simplificarea, în continuare, a procedurilor decizionale aplicabile PESC/ PSAC și dimensiunii externe a politicilor interne ale UE, prezentând, totodată, unele sugestii și propuneri concrete în domeniu.

Capitolul al VI-lea ilustrează, prin studii de caz, modul de funcționare a mecanismelor decizionale în domenii având relevanță pentru coerența, eficiența și credibilitatea, de ansamblu, a acțiunii externe a UE.

În aceeași logică, în secțiunea de concluzii și propuneri *de lege ferenda*, am prezentat o serie de propuneri și sugestii concrete vizând sporirea coerenței și eficienței politicii externe a Uniunii Europene.

Capitolul al VII-lea conține concluziile generale, respectiv propunerile *de lege ferenda*. Contribuția noastră cuprinde o serie de propuneri vizând modificarea cadrului juridic și instituțional al UE, cu obiectivul consolidării coerenței și eficienței acțiunii externe a UE.

Această abordare se fundamentează pe ideea că normele juridice, în general și cele ale Uniunii Europene, în special, se individualizează prin aceea că sunt într-o continuă adaptare și evoluție la exigențele societății, aflate la rândul lor într-o permanentă schimbare.

Între propunerile *de lege ferenda*, le menționăm pe cele referitoare la:

- valorificarea mai bună a cadrului legislativ și a instrumentelor juridice oferite de Tratatul de la Lisabona, cu obiectivul îmbunătățirii coerenței sectorului PESC/PSAC;
- simplificarea, în continuare, a procedurilor decizionale aplicabile sectorului PESC/PSAC, respectiv a dimensiunii externe a politicilor interne ale UE;
- atenuarea unor disfuncționalități în implementarea cadrului normativ existent în sfera acțiunii externe a UE;
- eliminarea unor inconsecvențe în implementarea echilibrată a tuturor principiilor și valorilor înscrise în Tratatul de la Lisabona, cu impact direct în ceea ce privește profilul UE în calitate de actor global și, nu în ultimul rând, credibilitatea politicii externe a UE;
- îmbunătățirea reprezentării externe a UE, în paralel cu asigurarea unei reprezentări unice a UE pe lângă organizații și conferințe internaționale, cu obiectivul afirmării unei poziții coerente și unitare a Uniunii la nivel global;
- includerea în Tratat a unor mecanisme care să asigure o poziție unitară a Uniunii și o delegație unică pe lângă organizațiile internaționale, cel puțin în domeniile de competență exclusivă ale UE;
- în aceeași logică, dobândirea de către UE, în nume propriu, a calității de membru al unor organizații internaționale cu acoperire globală, prin completarea prevederilor pertinente ale Tratatelor Uniunii, care să se prevadă explicit un asemenea obiectiv (fundamentat fie pe o recomandare expresă din

partea Consiliului European, fie pe existența unor "linii generale directoare" și "strategii comune" adoptate de Consiliul European);

- precizarea explicită a sectorului PESC/ PSAC ca domeniu al competențelor partajate ale UE;
- completarea prevederilor articolului 275 TUE și menționarea unei competențe generale explicite a CJUE privind politica externă și de securitate comună a UE, în sensul asigurării deplinei conformități și compatibilități a oricărui demers de politică externă a UE cu respectarea valorilor, obiectivelor și principiilor structurale de funcționare a Uniunii Europene;
- sporirea atribuțiilor conferite Președintelui Consiliului European, în calitate de exponent principal al managementului politic al UE, cu obiectivul consolidării legitimității titularului acestui post, precum și a capacității UE de reacție rapidă în situații de criză;
- conferirea unui rol întărit Parlamentului European la nivelul acțiunii externe a UE și, în general, în ceea ce privește monitorizarea managementului politicii externe a Uniunii;
- consolidarea legitimității democratice a Uniunii, în paralel cu simplificarea, în continuare, a procedurilor decizionale aplicabile PESC/ PSAC și dimensiunii externe a politicilor interne ale UE, prin:
  - sporirea, în continuare, a prerogativelor și a implicării Parlamentului European în toate sectoarele acțiunii externe a UE, inclusiv în materia competențelor exclusive ale UE, de exemplu în materia acordurilor internaționale referitoare la problematica Politicii Comerciale Comune¹⁰, unde Parlamentul European este doar informat și nu asociat, în mod efectiv, la negocierea și încheierea acordurilor internaționale respective;
  - consolidarea ponderii parlamentelor naționale în gestionarea afacerilor europene, în general și a dimensiunii externe a politicilor interne, în special, prin diminuarea pragului actual privind numărul de parlamente naționale care ridică obiecții și solicită re-examinarea unui proiect de act

---

¹⁰ Deși Parlamentul European participă în mod direct prin procedurile de elaborare a legislației secundare în domeniu, în conformitate cu procedura legislativă ordinară, la "definirea cadrului în care este pusă în aplicare Politica Comercială Comună.

legislativ în cazul în care adunările legislative naționale transmit “avize motivate privind ne-respectarea de către un proiect de act legislativ a principiului subsidiarității”¹¹;

- sporirea atribuțiilor conferite Președintelui Consiliului European, în calitate de exponent principal al managementului politic al UE, cu obiectivul consolidării legitimității titularului acestui post, precum și a capacității UE de reacție rapidă în situații de criză;
- sublinierea oportunității convocării unei noi Convenții Europene, respectiv a unei noi Conferințe Interguvernamentale, cu obiectivul formulării unui răspuns coerent și eficient al UE la provocările multiple cu care se confruntă, în momentul de față, proiectul european, inclusiv din perspectiva eficientizării managementului ei politic, a îmbunătățirii capacității de reacție la crize a Uniunii, respectiv a extinderii graduale a controlului jurisdicțional al CJUE în domeniul PESC/ PSAC;
- necesitatea consolidării coerenței construcției europene, prin măsuri concrete, inclusiv în ceea ce privește ajustarea cadrului juridic, cu obiectivul atenuării diferențelor de dezvoltare economică și socială existente între Statele Membre, cu accent pe dinamizarea și pe creșterea ponderii politicilor de coeziune, inclusiv din perspectiva alocărilor financiare de la bugetul UE;
- extinderea competenței *ex-ante* a Curții de Justiție a UE în domeniile aferente Titlului V din TUE¹² și Titlului V din TFUE¹³, precum și a competenței *ex-post* în ceea ce privește acordurile internaționale încheiate de UE, cu relevanță asupra sferei drepturilor și libertăților cetățenești.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Cursuri, tratate, monografii

- CHALTIEL, Florence: Le processus de décision dans l’Union européenne, La Documentation française, 2006;

---

¹¹ Protocolul (nr. 1) privind rolul parlamentelor naționale în Uniunea Europeană.

¹² TUE, Titlul V, Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii și dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună.

¹³ TFUE, Titlul V Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție.

- CRAIG Paul, DE BURCA Grainne: EU LAW. Text, Cases, and Materials: Fifth Edition, Oxford University Press, 2011;
- CRAIG Paul, DE BURCA Grainne: Dreptul Uniunii Europene, Comentarii, jurisprudență și doctrină, ediția a IV-a, Editura Hamangiu, 2009;
- CRAIG Paul, DE BURCA Grainne: European Union Law : Texts, Cases and Materials, ediția IV-a, Oxford University Press, 2008;
- DONY, Marianne: L'Union européenne et le monde après Amsterdam, Brussels, Editions de l'Université de Bruxelles, 1999.
- DONY Marianne: Droit de l'Union européenne, Editions de L'Université de Bruxelles, 2014;
- DOOGE Jim, KEATINGE Patrick: "What the Treaty of Nice Means", Institute of European Affairs, Dublin, 2001;
- DOUTRIAUX Yves, LEQUESNE Christian: Les Institutions de l'Union européenne, La Documentation Française, 2005;
- DUFF Andrew: From Amsterdam left-overs to Nice hangovers, The International Spectator, January-March 2001, No 36/1, Istituto Affari Internazionali;
- DUHAMEL Olivier: La Constitution européenne, Editura Armand Colin, Paris, 2005;
- DUMITRAȘCU Augustina, POPESCU Roxana-Mariana: Dreptul Uniunii Europene, sinteze și aplicații, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015;
- DUMITRAȘCU Mihaela Augustina: Dreptul Uniunii Europene și specificitatea acestuia, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015;
- EDWARD A.O., David, LANE Robert: European Community Law, Law Society of Scotland, Edinburgh, 1991;
- EDWARDS G.: National Sovereignty versus Integration? , Londra, 2003;
- FABIAN Gyula: Drept instituțional comunitar, Ediția a III-a, Editura Hamngiu, 2010;
- FAVRET Jean-Marc: „Droit et pratique de l'Union européenne”, 6e éd., Gualino, Paris, 2008;
- FOSSUM J.E.: Constitution-Making in the European Union, în E.O.Eriksen & J.E. Fossum, "Democracy in the European Union: Integration through Deliberation?", London: Routledge, 2000;
- FOSTER Nigel: EU Law, Questions & Answers, Oxford University Press, 2010;

- FUEREA Augustin: Drept comunitar european. Partea generală, Editura All Beck, București 2003;
- FUEREA Augustin: Dreptul Uniunii Europene - principii, acțiuni, libertăți, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- FUEREA Augustin: Instituțiile Uniunii Europene, Editura Universul Juridic, București, 2002;
- FUEREA Augustin: Manualul Uniunii Europene, Ediția a VI-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- FUEREA Augustin (coord.): Tratatle fundamentale ale Uniunii Europene, Editura C.H.Beck, București, 2015;
- GOSALBO Bono Ricardo: The Organization of the External Relations of the European Union in the Treaty of Lisbon, Cleer Working Papers 2011/3, Center for the Law of EU External Relations, The Hague, 2011.
- HELLY Damien, PETITEVILLE Franck: "L'Union européenne, acteur international", Editura L'Harmattan, Paris, 2005;
- JACQUÉ Jean Paul: Droit institutionnel de l'Union européenne, 6e édition, Série Droit Public, Cours Dalloz, 2010;
- JACQUÉ Jean Paul: Droit institutionnel de l'Union européenne, Editura Dalloz, 2012.
- JOUNO Thurian: Le droit et les politiques de l'Union, Presses Universitaires de France, 2009.
- KEUKELEIRE Stephan, DELREUX Tom: The Foreign Policy of the European Union, 2nd edition, Palgrave MacMillan, 2014;
- KIRCHNER E.J.: Has the Single European Act Opened the Door for a European Security Policy?, Journal of European Integration, 1989.
- LENAERTS Koen, VAN NUFFEL Pieter: Constitutional Law of the European Union, London, Sweet and Maxwell, 2004;
- LUDLOW Peter: The Making of the New Europe, Bruxelles, 2004;
- MANIN Philippe: Droit Constitutionnel de l'Union européenne, Editura Pedone, Paris, 2004;
- MIGA-BEȘTELIU Raluca: Drept Internațional Public, vol. II, Editura All Black, 2008;
- MIGA-BEȘTELIU Raluca: Drept Internațional. Introducere în Dreptul internațional public, Editura All, 1998;

- MIRON Dumitru: Economia Integrării Europene, Editura ASE, București, 1998;
- MOUSSIS Nicholas: Access to European Union: Law, Economics, Policies, Bruxelles, 2002;
- NĂSTASE Adrian, AURESCU Bogdan, GÂLEA Ion: Drept diplomatic si consular. Sinteze pentru examen, Editura All Beck, 2002;
- PIRIS Jean Claude: The Lisbon Treaty. A Legal and Political Analysis, Cambridge University Press, 2010;
- POPA Nicolae , EREMIA Mihail-Constantin, CRISTEA Simona: Teoria generală a dreptului, Ediția 2, Editura All Beck, București, 2005.
- POPA Nicolae: Teoria generală a dreptului, Editura C.H. Beck, 2008;
- PRIOLLAUD François-Xavier, SIRITZKY David: Le Traité de Lisbonne. Commentaire , article par article, des nouveaux traités européens (TUE et TFUE), La Documentation française, Paris, 2008;
- RAEPENBUSCH Sean Van: Drept instituțional al Uniunii Europene, Editura Rosetti International, București, 2014;
- RICHARDSON J.: European Union, Power and Policy-making, London: Routledge, 1996;
- ROUX Jérôme: Droit général de l'Union européenne”, 2e éd, LITEC, Paris, 2008;
- SAVU Dana Victoria: Integrarea europeană, Editura Car Print, 1996;
- SIRITZKY David: Le Traité de Lisbonne, La Documentation Française, Paris, 2008;
- SUTĂ Nicolae (coordonator): Integrarea economică europeană, Editura Economică, Colecția Temper, București, 1999;
- ȘTEFAN Tudorel, ANDREȘAN - GRIGORIU Beatrice: Drept comunitar, Editura C.H. Beck, 2007;
- ȘTEFAN Tudorel, ANDREȘAN - GRIGORIU Beatrice: Tratatetele Uniunii Europene, Versiune oficială consolidată, Editura Hamangiu, 2011;
- TOBLER Christa, BEGLINGER Jacques: Essential EU Law in Charts, HVG-ORAC Publishing House Ltd, 2010;
- TONRA Ben, CHRISTIANSEN Thomas: Rethinking European Union Foreign Policy, Manchester University Press, 2004;
- TSOUKALIS Loukas: What Kind of Europe?, Oxford University Press, 2003;

- TUDOR Georgiana, CĂLIN Dragoș: Jurisprudența Curții de Justiție a Comunităților Europene, vol. I și II, Editura C.H. Beck, 2006;
- VOICU Marin: Introducere în dreptul european, Universul Juridic, 2007.

II. Legislație internă

- Constituția României, republicată;
- Hotărârea Guvernului nr. 780/2015, pentru aprobarea Strategiei naționale privind imigrația pentru perioada 2015-2018 și a Planului de acțiune pe anul 2015 pentru implementarea Strategiei naționale privind imigrația pentru perioada 2015-2018, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 789 din 23 octombrie 2015.
- Anexa nr. 1 la Strategia națională privind imigrația pentru perioada 2015-2018.

III. Legislație internațională

- Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951;
- Convenția referitoare la protecția persoanelor civile în timp de război/A patra Convenție de la Geneva (*Geneva, 12 august 1949*);
- Protocolul adițional nr. 1 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale (*Geneva, 10 iunie 1977*).

IV. Legislație a UE

- Tratatul de aderare a României la Uniunea Europeană (2005);
- Tratatul de la Lisabona (2007);
- Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (versiunea consolidată);
- Tratatul privind Uniunea Europeană (versiunea consolidată).
- Decizia Consiliului din 26 iulie 2010 care stabilește organizarea și funcționarea Serviciului European de Acțiune Externă;
- Decizia Consiliului 358/2002/CE din 25 aprilie 2002 privind aprobarea, în numele Comunității Europene, a Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice și îndeplinirea în comun a angajamentelor care decurg din acesta;
- Decizia Consiliului nr. 494/69/EEC privind acordurile în domeniul relațiilor comerciale dintre statele membre și state terțe și negocierea acordurilor Comunității;
- Regulamentul (UE) nr. 1286/2009 al Consiliului din 22 decembrie 2009 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 881/2002 de instituire a unor măsuri restrictive specifice

împotriva anumitor persoane și entități care au legătură cu Osama bin Laden, cu rețeaua Al-Qaida și cu talibanii.

V. Alte surse

- BOUCHER François, Echenazi José: Guide de l'Union européenne, Editura Nathan, 2005;
- EUROPEAN POLICY CENTRE, Joint Study: The Treaty of Lisbon: Implementing the Institutional Innovations, 2007;
- EUROSTAT / Commission européenne,: Eurostatistiques. Données pour l'analyse de la conjoncture, nr. 4/2004;
- France-Forum, Nouvelle série, no. 18, mai-juin 2005: Oui à l'Europe-Son origine, ses vertus, ses faiblesses;
- Fundația pentru o Societate Deschisă (colectiv): Un concept românesc privind viitorul Uniunii Europene, Editura Polirom, București, 2001;
- LAMY Pascal: Pour une Europe du progrès, Les Notes de la Fondation Jean-Jaures, nr.46, Paris, martie 2005;
- Politique Internationale, no. 105, automne 2004: La Roumanie au seuil de l'Union Européenne", Dossier spécial coordonné par Mihnea Berindei.
- AGGESTAM L.: French Influence and European Independence. The Role of the European Security Structures, Oslo: ARENA Report No. 7., 2000.

VI. Jurisprudență/ Hotărâri ale CJCE / CJUE

- CJCE, Comisia Europeană v. Consiliul, 22-70, [ECLI:EU:C:1971:32](#);
- CJCE, Parlamentul European v. Consiliul UE, 302/87, [ECLI:EU:C:1988:461](#);
- CJCE, Parlamentul European v. Consiliul, C-65 /93, [ECLI:EU:C:1995:91](#);
- CJCE, 208/80, [ECLI:EU:C:1981:194](#);
- CJCE, 49/85, [ECLI:EU:C:1987:397](#);
- CJCE, 5/85, [ECLI:EU:C:1986:328](#);
- CJCE, Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, [ECLI:EU:C:1970:114](#).
- CJCE, Ahlström Osakeyhtiö and others v. Commission, 89/85, [ECLI:EU:C:1988:447](#);
- CJCE, Franța v. Comisia Europeană, C-325/91, [ECLI:EU:C:1993:245](#);
- CJUE, Stauder v. Ville d'Ulm, 29/69 [ECLI:EU:C:1969:57](#);

- CJUE, SNUPAT v. Înalta Autoritate CECA, 42/59, ECLI:EU:C:1961:5;
- CJCE, Johnstone v. The Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, 222/84, ECLI:EU:C:1986:206;
- CJUE, Belgia v. Comisia Europeană, 45/85, ECLI:EU:C:1987:34;
- CJCE, 3/76, 4/76, 6/76, ECLI:EU:C:1976:114;
- CJCE, Commission v. BASF A.G., C-137/92, ECLI:EU:C:1994:247.

VII. Site-uri Internet

- www.consilium.europa.eu/ - site-ul Consiliului UE
- <http://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/presidency-council-eu/> consultat la data de 31 iulie 2016
- http://europa.eu/scadplus/treaties/ecsc_fr.htm - Traité instituant la Communauté européenne du charbon et de l'acier", Traité CECA , 1951;
- www.curia.eu.int – site-ul CJUE;
- www.europa.eu.int – site-ul oficial al UE;
- <http://www.monde-diplomatique.fr/1999/06/CASSEN/12136>;
- https://en.wikipedia.org/wiki/Schuman_Declaration;
- http://europa.eu/abc/symbols/9-may/decl_fr.htm ;
- <http://www.monde-diplomatique.fr/1999/06/CASSEN/12136>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:008:0011:0016:EN:PDF>
- http://www.aippimm.ro/files/otimmc_files/6/612/tratat-instituire.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/European_Defence_Community;
- http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/resources/pdf_ro/conventions/refugee_convention/1951_Convention_ROM.pdf
- <http://eur-lex.europa.eu/summary>
/chapter/institutional_affairs.html?root_default=SUM_1_CODED%3D01,SUM_2_CODED%3D0101,SUM_3_CODED%3D010102,SUM_4_CODED%3D01010201&locale=en
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EN>
- Actul Unic European /
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Axy0027>

- Tratatul de la Maastricht / Official Journal C 191 Volume 35 of the European Communities 29 July 1992;
- http://www.cvce.eu/obj/andrew_duff_from_amsterdam_leftovers_to_nice_hangovers-en-43ba2dee-8dcf-40a0-ac98-5773522cc882.html
- https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_en.pdf
- <http://mjp.univ-perp.fr/europe/niced.htm#declar1>, consultat la data de 10 iunie 2016.